

AZERBAYCAN'IN BÜYÜK HALK BİLİMCİ/ FOLKLORŞİNASLARINDAN PROF. DR. İSRAFİL ABBASLI

*Nail TAN**

Azerbaycan halk bilimi, halk kültürü ve halk edebiyatı alanlarında en çok derleme, araştırma yapan, yayın üreten bilim insanlarından on kişi sayılmak istenirse, biri mutlaka Prof. Dr. İsrail Abbaslı olacaktır. 24 Mart 2013 tarihinde vefat ettiği, Hacı Bektaş Velî Kültür Derneğinin T.C. Başbakanlık

TİKA desteğiyle Uluslararası Ukrayna Gürcistan Eğitim Bilim Üniversitesi Rektörlüğü iş birliğiyle 30-31 Mayıs 2016 tarihleri arasında Tiflis'te düzenlediği "Türkiye Gürcistan Bektaş Kültürü ve Ozanlar Sempozyumu" sırasında Azerbaycan'dan bildiri sunmak üzere gelen kızı Doç. Dr. Sönmez Abbaslı'dan öğrendik. Kızı, Azerbaycan Millî İlimler Akademisi (AMEA) Folklor Enstitüsünde babasının uzmanlık alanında, Azerbaycan halk bilimine hizmet etmekte.

Rahmetli Abbaslı'yı 2002 yılında başlayıp 2016'da sayısı on beşi bulan Bakü seyahatlerimiz sırasında tanımiştık. Folklor Enstitüsü ilk uğrak yerimizdi. Enstitünün şube müdürlerindendi. Enstitünün birçok yayınında müellif, derleyici, baskıya hazırlayıcı ve inceleyici olarak imzası vardı. Vefatını geç öğrendiğimiz, ailesine ve meslektaşlarına zamanında taziyede bulunamadığı-

* KTB (E) HAGEM Genel Müdürü, halk bilimci, nailtandk@gmail.com.

mız için üzüldük tabii. Geç de olsa, kendimizi bu anma yazısını yazma mecburiyetinde hissettik.

Abbaslı, 1 Şubat 1938 tarihinde Ermenistan'ın başkenti Erivan/Revan şehrinde doğdu. O tarihte Ermenistan'da yaklaşık 300.000 Azerbaycanlı yaşamaktaydı. Babası İsmail Abbasov, annesi ise edebiyat öğretmeni Hakikat/Hegiget Hanım'dır. Babasını küçük yaşta, II. Dünya Savaşı sırasında cephede kaybetti (1942).

Vedibasars Karalar Köy Okulundan (1945-48) sonra, İrevan S. Kirov Azerbaycan Ortaokulunda (1948-54) orta öğrenimini tamamladı. Bir süre Karalar Köy Okulu Kütüphanesinde memur olarak çalıştı (1954-55). Ermenistan Devlet Pedagoji Enstitüsünde yüksek öğrenime devam ederek Tarih Filoloji Fakültesini bitirdi (1960). Aynı yıl Bakü'ye gitti. Fehle Gençler Okulunda dil ve edebiyat öğretmenliği yaptı (1961-63). Azerbaycan Millî İlimler Akademisi Nizamî Edebiyat Enstitüsünün Folklor Şubesinde akademik hayatı başladı (1963). Halk bilimi derleme ve araştırmalarına yöneldi. 1966'da Filoloji İlimler Namzedi, folklor alanında da 1986'da dr. ve 1998'de prof. unvanlarına layık görüldü.

Doktorasını tamamladıktan sonra ertesi yıl (1987) AMEA Nizamî Edebiyat Enstitüsü Folklor Şubesi Müdürlüğüne getirildi. Folklor Şubesi, 1998'de Folklor Enstitüsü olarak müstakil müdürlük hâline gelince, ölünceye kadar bu enstitünün Azerbaycan Folkloru Şubesinin müdürlük görevini yürüttü. İdari görevinin yanı sıra, halk bilimi alanında bilim insanı yetiştirilmesine katkıda bulundu. Bir doktora, on altı ilim namzetliği tezine danışmanlık/rehberlik yaptı. Yani, Azerbaycan halk bilimine on yedi bilim insanı kazandırdı: Aide Hesenova, Celal Memmedov, Ulduz Mürşüdoğa, Metânet Abdullayeva, Afaq Ramazanova, Yedulla Ağazade, Elçin Abbasov, Nail Qurbanov, Hesen Qarayev, Gülnare Seyidova, Faiq Qurbanov gibi.

Türkiye Türkçesinin yanı sıra Rusça ve Ermenice biliyordu.

Editör Raziye Muradova ile evliliğinden kızları Doç. Dr. Sönmez Abbaslı ve Hemşire Şebnem Abbaslı bulunmaktadır.

24 Mart 2013 tarihinde Bakü'de hayata gözlerini yumdu. Mezarı, Mehdiabad Mezarlığı'ndadır.

Abbaslı'nın Azerbaycan halk bilimi çalışmalarının iki yönde geliştiğini görmekteyiz:

1. Ermenice bilmesi dolayısıyla Ermenistan arşivlerindeki Azerbaycan halk kültürü malzemesini gün ışığına çıkarma.

2. Azerbaycan'daki halk kültürü ürünlerini derleme, Kiril harfli olanlarını Latin alfabesine aktarma, aynı daldaki derlemeleri bir araya getirip sınıflandırarak inceleme.

Birinci çalışma alanı çerçevesinde yaptığı yayımlar içerisinde; *Folklor Çelengi* adlı derlemesi, *Gövsî Tebrizî Divanı*, *Ermeni Menbelerinde Azerbaycan Heqiqetleri* (hakikatları) ve *Geldim Gördüm Menimsedim* (K. İmanov'la) eserleri önemlidir.

İkinci çalışma alanında ise *Azerbaycan Folkloru Antologiyası*, *Azerbaycan Folklorunun İlk Neşrleri Serisi*, *Azerbaycan Şifahi Halk Edebiyyatına Dair Tedqiqler Serisi*, *Kitab-ı Dede Qorqud Ensiklopediyası*, *Koroğlu Destanının Paris Nüshası*, *Azerbaycan Edebiyyatı Tarihi* gibi geniş oylumlu, büyük emek isteyen eserlerin hazırlanmasında daima ön safta yer aldı. Komünist rejimin öldürttüğü Behlul Behcet ve Henefi Zeynallı'nın yayımlanmamış eserlerini okuyucuyla buluşturdu. 2004 yılında 13 halk kültürü kitabının Kiril alfabesinden Latin alfabesine aktarılarak her birinin 25.000 adet bastırılması sağladı. 12 ciltlik *Azerbaycan Edebiyyatı İncileri Serisi*'nde destan/halk hikâyelerine ait üçüncü cildi baskıya hazırladı. 30 ciltten oluşan *Dünya Uşak (Çocuk) Edebiyyatı Kitabhanesi Serisi*'nde ise *El Çelengi* adlı halk edebiyatı cildinin derleyici ve baskıya hazırlayıcısı oldu.

Ayrıca, 10 ciltlik *Azerbaycan Sovyet/Sovet Ansiklopedis/Ensiklopediyası*'nın altı cildine ve 20 ciltlik *Azerbaycan Klasik Edebiyatı Kütüphanesi*'nin birinci cildine maddeler yazdı.

Kızı Doç. Dr. Sönmez Abbaslı'nın ricam üzerine gönderdiği, on beş sayfadan oluşan hayat hikâyesi ve bibliyografyasına göre; bilimsel çalışmaları sonucu ortaya koyduğu, yayımlanmış materyal şöyle sıralanabilir: 7 monografik inceleme, 46 hazırladığı/redakte ettiği, *Ön Söz* veya *Son Söz*'ünü yazdığı eser, 48 sorumlu redaktörü olduğu kitap, 33 inceleme raporu yazdığı, yayımlanmasını uygun bulduğu için basılan yayım, 150 civarında makale, sempozyum ve kongre bildirisi, 25 gazete yazısı.

Azerbaycan bilim hayatına hizmetlerinden dolayı kendisine verilen başlıca ödüller şunlardır:

2001 Azerbaycan Cumhuriyeti Emek Veteranı Unvanı

2005 Azerbaycan Devlet Başkanı İlham Aliyev tarafından “Terakki Madalyası”

2005 AMEA Riyaset Heyetinin Fahri (Onur) Fermanı

2005 Azerbaycan Cumhuriyeti Telif Hakları Ajansının Fahri Fermanı

Prof. Dr. İsrail Abbaslı'nın kitap ve makale yazarlığı, bilimsel toplantılardaki bildirimleri, bilim insanı adaylarının tez savunma ve sınav komisyonlarındaki görevleri de dikkate alındığında, 75 yıllık ömrünü sadece Azerbaycan

halk bilimine hizmetle geçirdiği, hemen hemen eğlenmeye hiç zamanın kalmadığı anlaşılmaktadır.

Rahmetli Abbaslı'nın bibliyografyasından sadece kitaplar bölümünden bir özeti, Türkiye'deki meslektaşlarının bilgisine sunmakta yarar görüyoruz.

A. Yazdığı, müellifi olduğu kitaplar:

- XIX. Esr/Asır Emeni Menbalarında Azerbaycan Folkloru*, Bakü 1977, 156 s.
Azerbaycan Sovet/Sovyet Ensiklopediyası (10 Cilt), III, VI, VII, VIII, IX ve X. ciltlerin müelliflerinden biri, Bakü 1976-1983, 600+607+627+600+600+600 s.
Areal Rasprostraneniya i vliyaniya Azerbaycanskih Dastanov, Bakü 2001, 215 s.
Kitabi-Dede Qorqud Ensiklopediyası (2 Cilt), (2. cildin redaktörlerinden biri, bazı maddelerin müellifi), Bakü 2000, 622+568 s.
Azerbaycan Edebiyyatı Tarihi (6 Cilt), I. Cilt, Bakü 2004, 760 s.
Azerbaycan Dastanlarının Yayılması ve Tesiri Meseleleri, Bakü 2007, 272 s.
Folklorşünaslık Ahtarışları I, Bakü 2005, 512 s.
Folklorşünaslık Ahtarışları II, Bakü 2013, 282 s.
"Koroğlu": *Ne Var Ne Yoh?*, Bakü 2013, 282 s.

B. Baskıya hazırladığı, ön söz veya son söz yazdığı kitaplar:

- Azerbaycan Mehebbet Dastanları*, (hazırlayanlardan biri, Son Söz yazarı), Bakü 1979, 504s.
Azerbaycan Klassik Edebiyyatı Kitabhanesi, C I/Halk Edebiyyatı, (hazırlayanlardan biri), Bakü 1982, 512 s.
Azerbaycan Aşıqları ve El Şairleri, C I, Bakü 1983, 376 s.
Dünya Uşaq Edebiyyatı Kitabhanesi: El Çelengi, (yazarlardan biri), Bakü 1983, 388 s.
R. Rüstəmzadə: *El Qehremanları, Halk Edebiyyatında*, (Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 1984, 172 s.
Azerbaycan Bayatıları, (Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 1984, 260 s.
Azerbaycan Aşıqları ve El Şairleri I, (yazarlardan biri), Türkiye Türkçesine aktaranlar: S. Sakaoğlu, A. B. Alptekin, E. Şimşek, İstanbul 1985, 208 s.
Dualar, Beddualar, (hazırlayanlardan biri), Bakü 1994, 120 s.
Azerbaycan Folkloru: Toplama, Neşr ve Tedqiq Problemleri, (bir makalenin yazarı), Bakü 1994, 122 s.
Azerbaycan Folkloru Antologiyası/Nahçıvan Folkloru, (Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 1994, 388 s.

Azərbaycan Folkloru Antologiyası/Borçalı Folkloru I-II, (Ön Söz, hazırlayanlardan biri), Ankara 1997, 260 s.

Koroğlu/Paris Nüshası (baskıya haz., Ön Söz, sözlük ve notlar), Bakü 1997, 208 s.

Lele: *Yaranmışam Daşdan Men*, (hazırlayan, Ön Söz), Bakü 1995, 48 s.

Dualar, Beddualar, Yeminler, (yazarlardan biri), bs. haz. Cengiz Alyılmaz, Erzurum 1996, 124 s.

Koroğlu, Avtor Podgotovki i Sostavleniya Natsional'nogo Teksta, "Vvedeniye"; "Opisaniye Arhiva", (B. Abdulla ile), Bakü 2000, 500 s.

Azərbaycan Folkloru Antologiyası V/Qarabağ Folkloru, (derleyicilerden biri), Bakü 2000, 414 s.

Q. Paşayev: *Bu Sevda Ölüncedi*, Bakü 2001, 376 s.

Afaq Hürremgızı: *Azərbaycan Merasim Folkloru*, Bakü 2002, 210 s.

Behruz Heqqi: *Koroğlu/Tarihi Mifoloji Gerçeklik*, Bakü 2003, 316 s.

Memmedveli Qemerli: *Atalar Sözü*, Bakü 2003, 56 s.

Azərbaycan Aşıqları, (hazırlayanlardan biri ve Ön Söz), Bakü 2004, 400 s.

Azərbaycan Dastanları, (hazırlayanlardan biri ve Ön Söz), Bakü 2004, 528 s.

Koroğlu, (hazırlayanlardan biri, Ön Söz ve sözlük), Bakü 2004, 360 s.

Heneği Zeynallı: Azərbaycan Türk Mahnıları Haqqında, (bs. haz. ve Ön Söz), Bakü 2004, 68 s.

T. Qeniyev: *Azərbaycan Folklorşünasları*, (Ön Söz), Bakü 2004, 148 s.

Dede Qorqud Kitabı/Ensiklopedik Lüğət, (Aşiq/Aşuq ve Ozan maddeleri), Bakü 2004, s. 35-38 ve 282-285.

Azərbaycan Bayatları, (Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 2004, 300 s.

Qaçaq Nebi, (bs. haz. ve Ön Söz), Bakü 2005, 94 s.

Azərbaycan Aşiq Şerinden Seçmeler I, (hazırlayanlardan biri), Bakü 2005, 375 s.; II, Bakü 2005, 419 s.

Koroğlu, (haz. İ. Abbaslı-B. Abdulla), Ön Söz ve redaksiyon İ. Abbaslı), Bakü 2005, 547 s.

Azərbaycan Nağılları (Masalları), C I, (bs. hazırlayanlardan biri, Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 2005, 358 s.

Koroğlu, (Paris Nüshası, bs. haz., Ön Söz, Sözlük ve Notlar), Bakü 2005, 223 s.

Azərbaycan Folkloru Antologiyası XIII/Şeki Zaqatala Folkloru, (hazırlayanlardan biri), Bakü 2005, 550 s.

Azerbaycanskıh istını v Armyanskıh Literaturnıh istoçnikah/Ermeni Menbalarında Azerbaycan Hakikatları, Bakü 2008, 56 s.

Azerbaycan Heqiqetleri, Ermeni Menbelerinde, Bakü 2008, 56 s.

Folklor Çelengi, (bs. haz., Ön Söz), Bakü 2008, 132 s. , Azerbaycan Folklorunun İlkın Neşrleri Serisi: 7.

Azerbaijan Truths/In Armenian Literary Sources, Bakü 2008, 62 s.

Geldim Gördüm Menimsedim, (K. İmanov'la), Bakü 2009, 55 s.

Azerbaycan Folkloru Antologiyası V/Qarabağ Folkloru, (derlemecilerden biri, bs. haz. ve Ön Söz), 2. bs., Bakü 2009, 452 s.

Geldim Gördüm Menimsedim, (K. İmanov'la, Azerbaycan Türkçesi, Rusça ve İngilizce), Bakü 2010, 78 s.

Gövsı Tebrizî: Divan, (bs. haz. ve Ön Söz), Bakü 2011, 60 s.

Behlul Behcet: *Qaçaq Nebi'nin Tarihi*, (bs. haz ve Ön Söz), Bakü 2011, 296 s.

Güney Azerbaycan Folkloru I, (Ön Söz ve redaksiyon), Bakü 2013, 456 s.

Hümmet Elizade: *Azerbaycan El/Halk Edebiyyatı (Nağullar)*, (bs. haz. ve Ön Söz), Bakü 2013, 316 s.

Ozan, Aşıq Yaradıcılığının İnkişaf Yolları, (Ön Söz), Bakü 2013, 780 s.

Yardımlı Folklor Örnekleri I, (derleyicilerden biri), Bakü 2014, 334 s.

C. Makaleleri:

Abbaslı'nın ilk bilimsel makalesi *Edebiyyat ve İncesenet* gazetesinin 21 Nisan 1962 tarihli baskısında yayımlandı: "Beynelmilel, Ermeni Dilinde". Kızının gönderdiği bibliyografyada 150 kadar bilimsel makalesinin bünyesi yer almaktadır. Yazı ve makalelerinin yayımlandığı başlıca süreli yayınlar şunlardır:

Dergiler: *Arzu, Azerbaycan, Azerbaycan Şifahî Halk Edebiyyatına Dair Tedqiqler* (AŞXET), *ASSREA* (Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti İlimler Akademisi) *Heberleri, Folklor ve Etnografia, Dede Qorqud, Elm ve Heyat, Elmi Ahtarışlar, Kitablar Âleminde*.

Gazeteler: *Azerbaycan Gencleri, Azerbaycan Müellimi, Bakı, Edebiyyat ve İncesenet, Elm, Halq, İctimai, Oğuz Eli, Sovet Ermenistanı, Şerq Qapısı, Vedibasar, Yeni Fikir*.

Ç. Sorumlu, ihtisas, bilimsel redaktörü olduğu bazı kitaplar:

Aşıqın Sözü (Lenin, Komünist Partisi ve vatan hakkında aşıkların şiirleri), Bakü 1970, 115 s.

Yusif Ramazanov: *19. Esr/Asır Ermeni Nesrinde Azerbaycan Folkloru Motivleri*, Bakü 1985, 112 s.

Azerbaycan Mifoloji/Mitoloji Metnleri/Metinleri, Bakü 1988, 124 s.

Valeh Hacıyev: *Azerbaycan Folkloru Eneneleri/Ananeleri*, Tiflis 1992, 120 s.

Meherrem Qasımlı: *Aşıq Seneti/Sanatı*, Bakü 1996, 260 s.

Meherrem Ceferli: *Azerbaycan Mehebbet Dastanlarının Poetikası*, Bakü 1997, 121 s.

Reşid Eliyev: *Uzun Ömürlülyün Sirri/Sırrı*, Bakü 1997, 76 s.

Seyfeddin Qeniyev: *Şirvan Folklor Muhiti*, Bakü 1997, 260 s.

Oruc Eliyev: *Kitabi-Dede Qorqud ve Folklor*, Bakü 1999, 76 s.

Yedulla Ağazade: *Qehremanlığa Beraber Ziyalılıq*, Bakü 1999, 123 s.

Yagub Eliyev: *Azerbaycan Folklorşünaslık Elminin/İlminin Tarihi*, Bakü 1999, 152 s.

H. İsmayılov-R. Quliyeva: *Azerbaycan Folkloru Antologiyası XI/Gencebasar Folkloru*, Bakü 2000, 522 s.

Ziyaeddin, Meherremov: *Unudulmaz Sazlı Sözlü Dünyamız*, Bakü 2001, 430 s.

Behlul Abdulla: *Mektebe Qeder/Kadar Uşaqlar Üçün Folklor Antologiyası*, Bakü 2001, 256 s.

H. İsmayılov-T. Semimi, *Azerbaycan Folkloru Antologiyası VIII/Ağbaba Folkloru*, Bakü 2013, 476 s.

Celal Beydili: *Türk Mifoloji (Mitoloji) Sözlüğü*, Bakü 2003, 418 s.

Behlul Abdulla: *Azerbaycan Şifahi Halg Edebiyyatı Antologiyası*, Bakü 2004, 576 s.

Behlul Abdulla: *Azerbaycan Nağılları (Masalları)*, Bakü 2004, 512 s.

H. İsmayılov-E. Elekberli: *Azerbaycan Folkloru Antologiyası X/İrevan Çukuru*, Bakü 2004, 472 s.

Celal Beydili: *Atalar Sözü*, Bakü 2004, 263 s.

M. A. Abbazade: *Arvad Ağısı, Bayatı, Hahişta, Sevgi, Laylay, Qaynana-Gelin Sözləri*, Bakü 2004, 57 s.

Azerbaycan Dastanları/IV. C /Koroğlu, Bakü 2005, 463 s.

Azerbaycan Dastanları/V. C, Bakü 2005, 341 s.

Azerbaycan Folkloru, (Öğrenciler için seçmeler), Bakü 2005, 359 s.

Esatirler, Efsane ve Revayetler, Bakü 2005, 302 s.

İ. Osmanlı: *Menzum Oğuzname*, Bakü 2005, 84 s.

Bayatılar ve Mâniler, Bakü 2005, 100 s., Azerbaycan Folklorunun İlk Neşrleri Serisi: IV.

Tehmasib Ferzeliyev: *Azerbaycan Halqının Öyüd-Nesihetleri, Tövsiye ve Meslehetleri*, Bakü 2005, 76 s.

Behlul Behcet: *Sarı Aşığ'ın Bayatıları*, Bakü 2006, 96 s., Azerbaycan Folklorunun İlk Neşrleri Serisi: V.

Ulduz Mürşudova: *Reşid Bey Efendizade ve Folklor*, Bakü 2004, 104 s.

Kamran Eliyev: *Romantizm ve Folklor*, Bakü 2006, 160 s.

Sednik Paşa Pirsultanlı: *Azerbaycan Efsane ve Revayetlerinin Edebî Abidelerimizle Muqayiseli Tedqiqi*, Bakü 2007, 308 s.

Hesen Qarayev: *Azerbaycan Epik Folklorunda Facievilik*, Bakü 2007, 136 s.

Kamran İmanov: *Armyanskiye inorodniye skaski*, Bakü 2008, 328 s.

İrevan Türklerinin Matbuat Abidesi: Lek Lek Jurnalı, Bakü 2008, 148 s.

Elçin Abbasov: *Koroğlu Poetik Sistemi ve Strukturu/Paris Nüshası Esasında*, Bakü 2008, 140 s.

Avtandil Ağbaba: *Durnam Geder Olsan Bizim Ellere*, Bakü 2009, 62 s.

Prof. Dr. Meherrem Ceferli: *Aşk Konulu Halk Hikâyelerinin Şiirsel Yapısı*, (Akt. Mustafa Sever), Ankara 2010, 240 s.

Hüseyin İsmayilov-E. Elekberli: *Türk Menşeli Ermeni Soyadları*, Bakü 2011, . 254 s.

Celal Kasimov: *Kitabi-Dede Qorqud'un Yasaqlanması*, Bakü 2013, 180 s.

Metanet Yaquqbızı: *Atalar Sözləri*, Bakü 2013, 476 s.

Veli Hulufli: *El Aşıqları*, Bakü 2013, 92 s., Azerbaycan Folklorunun İlk Neşrleri Serisi: IX.

Henefi Zeynallı: *Azerbaycan Tapmacaları* (Bilmeceleri), Bakü 2013, 102 s.

Bakı (Bakü) Folklor Örnekleri I, Bakü 2014, 308 s.

Prof. Dr. İsrail Abbaslı, kitap ve makaleleriyle ve yetiştirdiği bilim mensuplarıyla sadece Azerbaycan halk bilimine değil, Türk dünyası halk bilimine ve genel Türklük bilimine/Türkolojiye de önemli hizmetlerde bulunmuştur. Türk dünyası halk kültürüyle ilgili mukayeseli araştırmalar yapacaklara da zengin bir malzeme, materyal ortaya koymuştur. Kitap ve makaleleri devamlı okunacak, yeni araştırmalara kaynak olacaktır. Adı, Türk dünyası halk bilimcileri arasında daima saygıyla anılacaktır. Allah'ın rahmeti üzerine olsun! Kabri ışıkla dolsun!

PROF. DR. ENVER MAHMUT

TDK Haberleşme Üyesi, Romanya'nın tanınmış Türklük bilimcilerinden Köstence/Constanta Ovidius Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Enver Mahmut, yaşadığı Köstence'de 11 Ekim 2016 Salı günü hayata gözlerini yumdu. Cenazesi 12 Ekim 2016 Çarşamba günü Köstence Müslüman Mezarlığı'nda öğle ve cenade namazları sonrası toprağa verildi.

Rahmetli Enver Mahmut, 3 Ocak 1935 tarihinde Köstence'nin (Romanya) Mecidiye'ye bağlı Mahmutkuyusu/İzvoru Mare köyünde doğdu. Babası Mahmut Yahya Bey, annesi ise Şaziye Feyzullah Hanım'dır. Romanya Tatar Türklerindedir.

İzvoru Mare İlkokulu (1941-48) ve Köstence Tatar Pedagoji Okulunda (1949-53) ilk ve orta öğrenimini tamamladıktan sonra SSCB Kazan Devlet Üniversitesi Tarih ve Filoloji Fakültesinin Türkoloji Bölümünü (1953-58) bitirdi. Bükreş/Bucureşti Üniversitesine asistan kabul edildi (1958). Okutman olarak bu üniversitede görev yaparken (1961-1977) doktora tezini hazırladı. *Dobruca Tatar Ağızları* konulu teziyle aynı üniversitede bilim doktoru unvanını aldı (1976). Bükreş Dil Enstitüsünde (1977-1978), Bükreş George Calinescu Tarih ve Dil Teorisi Enstitüsünde (1978-1992) araştırmacı, dil bilimci/filolog olarak görev yaptı. Köstence Ovidius Üniversitesinde Doç. Dr. unvanıyla Türkçe Bölümünü kurdu, kürsü başkanlığı görevinde bulundu (1992-94). 1994-98 yılları arasında TİKA'nın davetlisi olarak Türkiye'de Türk dili ve edebiyatı araştırmaları yaptı. Romanya'ya dönüşünde Köstence Üniversitesi Edebiyat ve Teoloji Fakültesinde Prof. Dr. unvanıyla derslerini sürdürdü (1998-2000). Kemal Atatürk Pedagoji Kolejinin bir süre müdürlüğünü yapıp emekliye ayrıldı (2004).

Prof. Dr. Enver Mahmut Tatar dili ve edebiyatı, halk bilimi derleme ve araştırmalarının yanı sıra şiir de yazdı. Şiirleri *Renkler* dergisinde yayımlandı. Eşi Dr. Nedret Mahmut'la birlikte hazırladığı *Dobruca Halk Edebiyatı Mehtinleri* kitabını Kültür ve Turizm Bakanlığı HAGEM Genel Müdürü iken yayımlamak bize kısmet oldu. Türkiye'de dil, edebiyat, halk bilimi alanlarında düzenlenen pek çok kongre ve sempozyuma katılıp bildiriler sundu.

T.C. Köstence Başkonsolosluğu ile Ovidius Üniversitesindeki meslektaşlarından Doç. Dr. Neriman Hasan'ın gönderdiği bilgi ve Türkiye'deki yayınlara göre kitapları şunlardır:

İnceleme, derleme: *Trei Neadevăruri cu Câte Patruzeci Minciuni Fiecare/Basme Turca-Tătâre* (Nedret Mahmut ve Liliane Botez ile, Bükreş 1969), *Curs General de Limbă Tătară/Fonetică și Fonologie, Morfologie* (doktora tezi, Bükreş 1975), *Bozcığıt/Dobruca Tatar Masalları I* (Nedret Mahmut ile, Bükreş 1988), *Ayuw Kulak Batır/Dobruca Tatar Masalları II* (Nedret Mahmut ile, Bükreş 1991), *Yunus Emre/Poemele İubirii* (Nedret Mahmut ve Liliane Botez ile, Bükreş 1991), *Dobruca Türk Halk Edebiyatı Metinleri* (Nedret Mahmut ile, Ankara 1997), *Dictionarul Tezaur al Limbilor Turcice* (Bükreş 2000), *Türkoloji Çalışmaları I* (Köstence 2004), *Karşılaştırmalı Türk Lehçeleri Grameri I/Fiil Basit Çekim* (Ankara 2006, Nogay Türkçesi Bölümü, TDK Yayınları: 879)

Ders Kitabı: *Tatarca Pratik Dersler* (Şükran Vuap Macanu ile, Bükreş 1985).

Çeviri/Tercüme: A. M. Şçerbak: *Türk Lehçelerinin Karşılaştırmalı Ses Bilgisi* (Ankara 1998, TDK Yayınları: 683). Bu kitabın çevirisi terimler açısından yeterli görülmediğinden TDK tarafından yeni çevirisi yapılmaktadır.

Makaleleri, Romanya ve dışında en çok şu dergilerde yer almıştır: *Analele Universității București, Analele Universității Ovidius, Peuce, Limba Română, Tomis, Argamak, Luccafarul, Stepnoy Maiak, Korunk, Çevren, Renkler, Yeni Düşünce, Türk Dili, Türk Kültürü, Folklor, Millî Kültür, Karadeniz, Tuna Mektupları, Kırım, Cemre, Tarla, Ana.*

Türkiye’de çok sayıda dil, edebiyat, halk bilimi ve Türklük bilimi kongre ve sempozyumuna katılıp bildiri sundu. Tabii, başka ülkelerdeki benzeri toplantılarda da... Türkiye’de katıldığı, genellikle birlikte olduğumuz bilimsel toplantılardan bazıları şunlardır: I. Uluslararası Bilimsel Türk Dili Kongresi (1972), I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi (1975), I. Uluslararası Türkoloji Kongresi (1979), II. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi (1981), III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi (1986), Uluslararası Mevlana Kongresi (1990), II. Uluslararası Karacaoğlan ve Çukurova Halk Kültürü Kongresi (1991), IV. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi (1991), V. Uluslararası Türk Halk Edebiyatı ve Yunus Emre Sevgi Yolu Semineri (1991), Türk Dünyası Yazarlar Kurultayı (1993), Manas Bilgi Şöleni (1995), V. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi (1996), III. Uluslararası Türk Dil Kurultayı (1996).

TDK’nin düzenlediği iki bilimsel toplantıda sunduğu, yayımlanan bildiri-lerini hatırlatalım:

“Dobruca Tatar Ağızlarında Osmanlıca Türkçe Unsurlar”, *I. Uluslararası Bilimsel Türk Dili Kongresi Bildirileri*, Ankara 1975, s. 359-368, TDK Yayınları: 413.

“Türkçenin Dünya Dilleri Arasındaki Konumu ve Bunun Perspektifleri”, *III. Uluslararası Türk Dil Kurultayı/Bildiriler*, Ankara 1999, s. 689-700, TDK Yayınları: 678.

Türk Dili'nin Türk Şiiri Özel Sayısı V (S 531, 3/1996, s. 659-677) için eşi Nedret Mahmut'la yazdığı “Romanya’da Çağdaş Türk Şiiri” makalesi de Kurumumuza önemli hizmetlerinden biridir.

Bükreş Romanya Doğu Araştırmaları Derneği kurucu üyesi (1959), Kırım Ukrayna Simferopol/Akmescit İsmail Gaspıralı Araştırma Derneği Şeref Üyesi (1990), Kriterion Vakfı kurucu üyesi (1991), Lefkoşa Kıbrıs Türk Folklor Araştırmaları Kurumu Şeref Üyesi (1993), Ankara Folklor Araştırmaları Kurumu Şeref Üyesi (1994), Ankara İLESAM üyesi (1995), Bükreş Romanya Bilim ve Reform Forumu üyesi (1997) ve Prizren/Kosova Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi Şeref Üyesiydi. TDK Haberleşme Üyeliğini (2000) yukarıda belirtmiştik.

Rusça, Romence ile Tatar ve Türkiye Türkçesini biliyordu.

Kendisi gibi Türklük bilimci olan Dr. Nedret Ali Mahmut'la evliliğinden oğulları Adel Mahmut bulunmaktadır.

Prof. Dr. Enver Mahmut, Romanya’daki Türk kökenli Türklük bilimcilerinden/Türkologlardan en üretken olanlarından biriydi. Ömrünü, Dobruca Tatarlarının kültürünü derlemeye, araştırmaya adanmıştı. Ruhu şad olsun!

